

Kartanohistorian lähteet

Henkikirjat

Vuosien 1635 – 1809 henkikirjat mikrofilmirullilla Viipurin ja Savonlinnan, Savonlinnan ja Kymenkartanon sekä Savon ja Karjalan lääneistä sekä Vanhasta Suomesta (1728 – 1782). Tarkemmat tiedot ks. *Luettelo henkikirjojen mikrofilmikopioista 1634 – 1809*

Vuoden 1810 jälkeen henkikirjojen mikrofilmirullat Mikkelin maakunta-arkistossa seuraavasti:

Kuopion lääni 1810 – 1860
Kymenkartanon lääni 1810 – 1830
Mikkelin lääni 1835 – 1860, 1865 – 1920

Ks. tarkempi luettelo Mikkelin maakunta-arkiston yleisarkistojen mikrofilmirullat:

<http://www.arkisto.fi/fi/aineistot/mikrofilmi-ja-korttiluettelot/>

Alkuperäiset henkikirjat n. 1802/1850 – 1945/1989 henkikirjoittajien arkistoissa. Henkikirjoja on myös lääninhallitusten lääninkonttorien arkistoissa omina sidoksinaan tai verifikaattien joukossa.

Henkikirjojen käytöstä tutkimuksessa, ks.

<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Henkikirjat>

Imissioasiat

Kruununtilojen asukasoikeuksien määräämiseen liittyvät asiakirjat. Asiakirjat löytyvät *lääninhallitusten* arkistoista yleensä lääninkonttorin (Kymenkartanon lääninhallituksesta kanslian) *anomusasioiden* diaareista ja asiakirjoista. Kymenkartanon lääninhallituksen lääninkanslian arkisto. ks. VAKKA- arkistotietokanta <http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/EtuSivu.action>, lääninhallituksista yleensä <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/L%C3%A4%C3%A4ninhallitukset>

Kartat ja piirustukset

Kansallisarkistossa säilytettävä Maanmittaushallituksen uudistusarkisto sisältää maanmittaustoimituksissa syntyneitä renovoituja eli puhtaaksipiirrettyjä maanmittauskarttoja ja niihin liittyviä asiakirjoja (jakokirjoja, pyykkiselityksiä, pöytäkirjoja ja muita asiakirjoja)1600 – 1900- luvuilta, ks. http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Maanmittaushallituksen_uudistusarkisto

Ks. myös Maanmittaushallituksen verollepanokartat,

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Maanmittaushallituksen_verollepanokartat

Pitäjänkartasto,

<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Pit%C3%A4j%C3%A4nkartasto>

Senaatin kartastot

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Senaatin_kartastot

Katselmuspöytäkirjat

Sotilasvirkataloista *virkatalojen tarkastajien arkistoissa* ja *Kymenkartanon lääninhallituksen* arkistossa, lääninkonttorin sarjassa sekalaiset tilit ja asiakirjat, arkistoyksiköissä G 228 – 241. Kruunutilojen katselmuksia on arkistoyksikössä G 245

Kauppakirjat

Maaseudulla tuomiokuntien, kaupungeissa raastuvanoikeuksien arkistoissa *lainhuutopöytäkirjojen I lainhuudon liitteinä*.

Kiinnekirjat

Liittyvät *lainhuutoasioihin*. Kolmannen lainhuudon jälkeen hakijalle annettiin kiinnekirja todisteeksi siitä, että tila oli laillisesti hänen. Kiinnekirjat sisältyvät maalaiskunnissa *tuomiokuntien* ja kaupungeissa *raastuvanoikeuksien varsinaisoikeuden pöytäkirjojen* loppuun.

Kirkonkirjat

Rippi- eli pääkirjat, syntyneiden, vihittyjen ja kuolleiden luettelot sekä *muuttaneiden luettelot*, Aineistoa laajasti digitoituna Arkistolaitoksen digitaaliarkistossa <http://digi.narc.fi/digi/>

Evankelis – luterilaisten seurakuntien kirkonkirjojen käytöstä tutkimuksessa, ks. http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Evankelis-luterilaiset_seurakunnat

Lainhuudot

Maaseudulla tuomiokuntien ilmoitusasioiden tai lainhuutojen pöytäkirjoissa. Kaupungeista tiedot löytyvät raastuvanoikeuksien lainhuutojen pöytäkirjoista.

Maakirjat

Voudintileissä (1541-1634) mikrofilmirullina *Savonlinnan läänistä* 1561 lähtien. Ks. Mikkelin maakunta-arkiston yleisarkistojen yleisarkistojen mikrofilmirullat: <http://www.arkisto.fi/fi/aineistot/mikrofilmi-ja-korttiluettelot/>

Läänintileissä v. 1635 – 1809 *Viipurin ja Savonlinnan läänistä, Savonlinnan ja Kymenkartanon läänistä, Savon ja Karjalan läänistä* sekä *Vanhasta Suomesta*. Ks. Mikkelin maakunta-arkiston yleisarkistojen yleisarkistojen mikrofilmirullat: <http://www.arkisto.fi/fi/aineistot/mikrofilmi-ja-korttiluettelot/>

Maanmittauslaitoksen mikrofilmirullilla *Kuopion läänistä* 1845, 1855, 1875, 1905, *Kymenkartanon läänistä* 1820, 1830, *Mikkelin läänistä* 1845, 1875, 1905, *Savon ja Karjalan läänistä* 1830. Ks. Mikkelin maakunta-arkiston yleisarkistojen yleisarkistojen mikrofilmirullat: <http://www.arkisto.fi/fi/aineistot/mikrofilmi-ja-korttiluettelot/>

Alkuperäisiä maakirjoja *Kymenkartanon lääninhallituksen arkistossa* (lääninkonttori) 1689, 1744-1830 (rajavuodet), Mikkelin lääninhallituksen arkistossa (lääninkonttori) 1840, 1845, 1855, 1875, 1905, 1906

Voudin- ja läänintileistä tutkimuksessa, ks. <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Voudintilit> ja <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/L%C3%A4%C3%A4nintilit>

Maarekisterit

Entisten läänien maanmittaustoimistojen arkistoaineisto on Maanmittauslaitoksen keskusarkistossa Jyväskylässä. Kullakin maanmittaustoimistolla on kuitenkin asiakaspalvelua ja virkatoimintaa varten mikrofilmikopiot Jyväskylään siirretystä aineistosta. Ks. maanmittauslaitoksen kotisivut <http://www.maanmittauslaitos.fi/>)

Pakkohuutokaupat

Maaseudulla *pakkohuutokauppapöytäkirjat* kruununvoutien ja nimismiesten arkistoissa. Pakkahuutokauppa-asiakirjoja löytyy myös lääninhallitusten arkistoista.

Perinnöksiostoasiakirjat, perintökirjat

Kruununtilojen perinnöksiostoasiakirjat Ruotsin vallan ajalta (perintökirjakonseptit) ovat Ruotsin valtionarkistossa kamarikollegion arkistossa ja Venäjän vallan ajalta Kansallisarkistossa senaatin talousosaston arkistossa. Itsenäisyyden ajan alussa kyseiset asiat käsiteltiin valtionvaraintoimikunnassa (myöh. valtiovarainministeriö), vuoden 1928 loppupuolella maatalousministeriössä ja vuoden 1929 keväästä lähtien lääninhallituksissa

Lääninkonttorien anomusasioiden diaareista jaa anomusasiakirjoista löytyy perinnöksiostoasioita yleensä. Kymenkartanon lääninkonttorin *erilaisissa tileissä ja asiakirjoissa* on perinnöksiostoasioita asiakirjayksiköissä G 251 – 255.

Senaatin perinnöksiostoasiakirjojen käytöstä, ks.

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Senaatin_perinn%C3%B6ksiostoasiakirjat

Perukirjat

Maaseudulla tuomiokuntien saapuneissa asiakirjoissa, kaupungeissa raastuvanoikeuksien saapuneissa asiakirjoissa. Aateliston perukirjat toimitettiin vuoteen 1868 saakka hovioikeuteen (Turku, Vaasa, Viipuri).

Perukirjoja myös evankelis-luterilaisten seurakuntien arkistoissa, jos leski on solminut uuden avioliiton.

Perukirjojen käytöstä, ks. <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Perukirjat>

Rakennuspiirustukset

Maalaiskunnista vanhimpia rakennuspiirustuksia ainoastaan Suomen palovakuutuskonttorin asiakirjoissa (1816 – 1833) sekä Suomen Yleisen Paloapuyhtiön arkistossa (1832 – 1930- luku), mikäli rakennukseen on otettu palovakuutus. Edellä mainitut arkistot sisältyvät Kansallisarkistossa säilytettävään Keskinäisen Vakuutusyhtiö Tarmon arkistoon.

Suomen Palovakuutuskonttori, ks.

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Suomen_palovakuutuskonttori

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tarmo, ks.

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Keskin%C3%A4inen_Vakuutusyhti%C3%B6_Tarmo

Suomen asutuksen yleisluettelo

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY) 1540 – 1809 on Itä- Suomen osalta laadittu ainoastaan Juvalta (johon sisältyy Joroinen). Luettelo on digitoitu ja linkki digiarkistoon löytyy Arkistolaitoksen sivulta <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/SAY/index.html>

Yleisluetteloa koskeva Portti -aineistokuvaus löytyy sivulta:

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Suomen_asutuksen_yleisluettelo

.

Testamentit

Maalaiskunnissa tuomiokuntien ja kaupungeissa raastuvanoikeuksien varsinaisasioiden pöytäkirjoissa, mikäli testamentti on valvottu oikeudessa.

Tilojen rekisterikartat

Mikkelin maakunta-arkistossa olevista Mikkelin läänin maanmittauskonttorin kartoista on karttakortit arkiston tutkijasalissa. Kartat sisältävät pääasiassa tiluskarttoja sekä pitäjän- ja yleiskarttoja vuosilta 1733 – 1959

Entisten läänien maanmittaustoimistojen arkistoaineisto on Maanmittauslaitoksen keskusarkistossa Jyväskylässä. Kullakin maanmittaustoimistolla on kuitenkin asiakaspalvelua ja virkatoimintaa varten mikrofilmikopiot Jyväskylään siirretystä aineistosta. Ks. maanmittauslaitoksen kotisivut <http://www.maanmittauslaitos.fi/>)

Torpparisopimukset

Tuomiokuntien *kiinnitysasioiden pöytäkirjoissa*, jos sopimus on vahvistettu käräjillä
Sotilasvirkatalojen torppien sopimukset *virkatalojen tarkastajien* arkistoissa
Kartanoiden ja yksittäisten tilojen torppien sopimukset *kartanoiden ja talojen* arkistoissa

Torppien sijainnit näkyvät maanmittaustoimistojen tiluskartoista, kun torpat ovat itsenäistyneet, ja joissakin tapauksissa aikaisemminkin

Tiluskartat ovat kopioina maanmittaustoimistoissa ja alkuperäisinä Maanmittauslaitoksen keskusarkistossa Jyväskylässä. Ks. maanmittauslaitoksen kotisivut <http://www.maanmittauslaitos.fi/>)

Tuomiokirjat

Varsinais- ja ilmoitusasioiden pöytäkirjat *tuomiokuntien* ja *raastuvanoikeuksien* arkistoissa. Ks. liite *Etelä- Savon pitäjien kuuluminen eri tuomiokuntiin 1623 – 1993*.

Renovoidut tuomiokirjat ovat puhtaaksikirjoitettuja tuomiokirjoja, jotka sisältyvät *hovioikeuksien* arkistoihin. Entisen Mikkelin läänin alueen tuomiokuntien renovoidut tuomiokirjat ovat *Kansallisarkistossa*.

Tuomiokunnat, ks. <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Tuomiokunnat>

Tuomiokirjat, ks. <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Tuomiokirjat>

Renovoidut tuomiokirjat. ks. http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Renovoidut_tuomiokirjat

Virkatalot

Mikkelin piirin virkatalojen tarkastajan arkisto
Virkatalojen arkistot.

Mikkelin maakunta-arkistossa ovat seuraavat kartanoiksi luetteavien seuraavien virkatalojen arkistot: Alahovi (Kangasniemi), Brahelinna (Ristiina), Haapaniemi (Rantasalmi), Leislahti (Rantasalmi), Lipsala (Juva), Liukkola, Otava (Mikkelin), Moisio (Mikkelin), Nikkarila (Pieksämäki), Rantala, Suurola (Kangasniemi), Ukkola, Paatela (Juva)

Ks. myös Asutushallituksen virkataloasiakirjat.

http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Asutushallituksen_virkataloasiakirjat

ja Maa- ja metsätalousministeriön asutusasiainosasto http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Maa-ja_mets%C3%A4talousministeri%C3%B6n_asutusasiainosasto

Yksityisarkistot

Ks. arkistolaitoksen kotisivuilta löytyvä valtakunnallinen yksityisarkistorekisteri <http://www.arkisto.fi/fi/aineistot/valtakunnallinen-yksityisarkistorekisteri/> , josta löytyy tietoa myös muualla kuin arkistolaitoksessa säilytettävistä yksityisarkistoista.

Mikkelin maakunta-arkistossa säilytetään seuraavien kartanoarkistojen asiakirjoja: Kosoniemi (Ristiina), Kylälahti (Ristiina), Rouhiala (Mikkelin).

Kansallisarkiston kokoelmiin kuuluvat mm. seuraavat yksityisarkistot:

Biografica

Grottenfelt, Berndt Adolf, kirjekokoelma 1769 – 1836

Furumarckin suvun kokoelma

Meinanderin suvun kokoelma

Samuel Möllerin kokoelma

Tigerstedtin sukuarkisto

Tawastin sukuarkisto

Topografica

Koikkala (Haneberg), Kiiskilä (Juva)
Torstila (Joroinen)
Rantasalmi

Mm. seuraavat kartanoarkistot ovat edelleen yksityisten hallussa, Frugård (Joroinen),
Inkilä (Juva), Järvikylä (Joroinen), Tiittala (Sulkava), Vehmaa (Juva)

Ylellisyyssveroluettelot

Sisältyvät lääninhallitusten lääninkonttorin verifikaatteihin

LIITE

Etelä-Savon pitäjien kuuluminen eri tuomiokuntiin 1623 - 1993

Haukivuori

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur-Savon tuomiokunta 1653 - 1776
Rautalammin tuomiokunta 1777 – 1862
Mikkelin tuomiokunta 1863 – 1977
Pieksämäen tuomiokunta 1977 – 1993

Joroinen

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Pien-Savon tuomiokunta 1653 – 1796
Pien – alinen tuomiokunta 1796 – 1839
Rautalammin tuomiokunta 1839 – 1862
Leppävirran tuomiokunta 1863 – 1961
Varkauden tuomiokunta 1961 – 1993

Juva

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur-Savon tuomiokunta 1653 - 1832
Juvan tuomiokunta 1832 – 1993

Kangasniemi

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur-Savon tuomiokunta 1653 - 1832
Mikkelin tuomiokunta 1833 – 1993

Mikkelin kaupunki

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur-Savon tuomiokunta 1653 – 1832
Mikkelin tuomiokunta 1833 – 1863
Mikkelin raastuvanoikeus ja maistraatti 1863 – 1993

Mikkelin maalaiskunta

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur-Savon tuomiokunta 1653 – 1832
Mikkelin tuomiokunta 1833 – 1993

Mäntyharju

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur-Savon tuomiokunta 1653 – 1832
Mikkelin tuomiokunta 1833 – 1862
Mäntyharjun tuomiokunta 1863 – 1974
Mikkelin tuomiokunta 1974 – 1993

Pieksämäki

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur - Savon tuomiokunta 1653-1776
Rautalammin tuomiokunta 1777-1961
Suonenjoen tuomiokunta 1961-1993

Rantasalmi

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Pien – Savon tuomiokunta 1653 – 1796
Pien – Savon alinen tuomiokunta 1796 – 1862
Rantasalmen tuomiokunta 1863 - 1993

Ristiina

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Suur – Savon tuomiokunta 1653 – 1832
Juvan tuomiokunta 1832 – 1862
Mäntyharjun tuomiokunta 1862 – 1974
Mikkelin tuomiokunta 1974 – 1993

Sulkava

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Pien - Savon tuomiokunta 1653 – 1776
Suur – Savon tuomiokunta 1776 - 1832
Juvan tuomiokunta 1832 – 1993

Sääminki

Savon tuomiokunta 1623 – 1653
Pien – Savon tuomiokunta 1653 – 1796
Pien – Savon alinen tuomiokunta 1796 – 1862
Rantasalmen tuomiokunta 1863 – 1993

LIITE

Kihlakuntajako 1634 – 1808

Perustuu Valtionarkiston vuonna 1989 laatimaan luetteloon henkikirjamikrofilmien käyttökopioista 1634 – 1808

Haukivuori

Ks. Pieksämäki

Joroinen

Pien – Savon kihlakunta 1634 – 1642
Pien – Savon keskinen kihlakunta 1643 – 1650
Savon ylinen kihlakunta 1651 – 1685
Savon keskinen kihlakunta 1686 – 1775
Savon alinen kihlakunta 1776 – 1808

Juva

Suur – Savon kihlakunta 1634 – 1642
Pien – Savon keskinen 1643 – 1650
Savon keskinen kihlakunta 1651 – 1685
Savon alinen kihlakunta 1686 – 1808

Kangasniemi

Ks. Pieksämäki – 1657
Savon alinen ylinen kihlakunta 1658 – 1747
Savon alinen kihlakunta 1748 – 1808 (1776 – 1808 Mikkelin lääni)

Mikkeli

Ks. Pellosniemi, Vesulahti – 1665
Suur – Savon kihlakunta 1634 – 1650
Savon ylinen ja keskinen kihlakunta 1651 – 1665
Savon ylinen kihlakunta 1666 – 1808

Mäntyharju

Hämeen puoleinen osa: ks. Hollola, Asikkala
Savon puoleinen osa: ks. Pellosniemi
Karjalan puoleinen osa: ks. Taipalsaari
Savon keskinen kihlakunta 1666 – 1670
Savon ylinen kihlakunta 1671 – 1808

Pieksämäki

Suur-Savon kihlakunta 1634 – 1648
Savon ylinen kihlakunta 1649 – 1747
Savon alinen kihlakunta 1748 – 1808 (1776 – 1808 Kuopion lääni)

Rantasalmi

Pien – Savon kihlakunta 1634 – 1641
Pien – Savon keskinen kihlakunta 1642 – 1648
Savon keskinen kihlakunta 1649 – 1775
Savon alinen kihlakunta (Kuopion lääni) 1776 – 1808

Ristiina

aik. osa Pellosniemeä

Suur – Savon kihlakunta 1634 – 1648

Savon alinen kihlakunta 1649 – 1654

Savon keskinen kihlakunta 1655 – 1670

Savon ylinen kihlakunta 1671 – 1775

Savon alinen kihlakunta (Mikkelin lääni) 1776 – 1808

Sulkava

Ks. Sääminki – 1641

Pien – Savon alinen kihlakunta 1649 – 1808 (Mikkelin lääni 1776 – 1808)

Sääminki

Pien – Savon kihlakunta 1634 – 1641

Pien – Savon alinen kihlakunta 1642 – 1648

Savon alinen kihlakunta 1649 – 1743

Jääsken kihlakunta 1744 - 1782

Anna Maria Åströmin teoksessa ' Sockenboarne ' Herrgårdskultur i Savolax 1790 – 1850 mainitsevat kartanohistorian painamattomat lähteet:

ÅBO AKADEMIN KIRJASTON KÄSIKIRJOITUSKOKOELMA

Samuel Möllerin kirjeet
Piirilääkäri Axel Fredrik Laurellin kirjeet

RUOTSIN VALTIONARKISTO

Poppius, Gabriel, Minnesanteckningar om livet i Jockas
Curt von Stedingkin kirjekoelma

HELSINGIN YLIOPISTON KIRJASTO

Käsikirjoituskokoelmat:

Collanin kokoelma: Fabian Collanin päiväkirjat
Carl Axel Gottlundin kirjekoelma
Magnus von Wrightin päiväkirjat

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

Historiallinen ja kirjallisuushistoriallinen arkisto

SLSA 463 von Fieandt, handlingar rörande ätten samt dess fastigheter i Kristina
SLSA 595 August Lindfors dagböcker, Lindfors-Frosterus familjearkiv

Kansankulttuuriarkisto

SLS 1204 Herrgårdstraditioner i Jorois. Frugård och Joroisniemi,
intervjuuppteckningar, 20 teckningar, 10 skisser. A-M Åström
SLS 1456 Wättilä hemman i Jorois. Inl. av Jarl Enckell
SLS 1765 Materiell herrgårdskultur i Savolax

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

Kirjallisuusarkisto

Carl Axel Gottlundin päiväkirjat 1811 – 1824

Kansanrunousarkisto

Rekisteri Paikallistarinoihin, Synty tarinat, Aateliset ja torpparit